

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ З ЕКОНОМІКИ І ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ У ПРОВІДНИХ ЗАХІДНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Міжнародний досвід підготовки докторів філософії з економіки та суміжної спеціальності доктора філософії з політичної економії є особливо важливим і цінним для вітчизняних університетів, нашого університету КНЕУ імені Вадима Гетьмана зокрема. Нами було проаналізовано ряд докторських програм за зазначеними спеціальностями в університетах світового класу, що мають як міжнародне визнання свого авторитету та якості освіти, так і глобальну акредитацію. Серед них американські університети — Гарвардський університет, Стенфордський університет, Массачусетський технологічний інститут, Університет Юти, австралійські університети — Університет Сіднея, Університет Дейкін, а також Королівський коледж Лондона.

Ключова концепція підготовки докторів філософії у провідних західних університетах — це вимоглива фундаментальна теоретична підготовка з акцентом на міждисциплінарність навчання і дисертаційного дослідження. Важливим в усіх програмах PhD є відбір аспірантів (*прим. автора* — в західних університетах їх зазвичай називають студентами), які мають бути справді інтелектуальною елітою, володіти глибокими знаннями з сучасної економічної теорії та історії економіч-

них учень, мікроекономіки, макроекономіки, економетрії та свідомо робити вибір для навчання на PhD програмі. Наголос робиться на суворе навчання впродовж 3-6 років і їх перспективну «стимулюючу і продуктивну» кар'єру як учених, що займатимуться дослідницькою діяльністю і матимуть академічні кар'єри у викладацькій роботі в університетах, обійматимуть відповідальні посади в державних органах влади чи на підприємствах.

Вступ до аспірантури в університетах світового класу є надзвичайно вибірковим і вимагає гарного співвідношення між темою докторської дисертації та можливостями наукових керівників. Навчання аспірантів триває перші 2 роки аспірантури. Написання дисертації розпочинається як правило на третьому році навчання. Однак у попередні два роки студенти мають опублікувати дослідницьку статтю та скласти екзамени, письмово чи усно, брати участь у дослідницьких семінарах кафедри, воркшопах, що стосуються написання дослідницьких статей, методології досліджень, вивчення (читання) літератури з сучасної економічної теорії тощо. На дисертацію відводиться щонайменше 14 кредитів, інколи визначають кількість слів — не більше 100 000 слів. Ключова концеп-

ція дисертації — аспірант має здійснити початковий внесок у знання, наприклад, шляхом виявлення нових фактів або здійснення оригінального критичного аналізу або думки. Дисертаційне дослідження починається на третьому році і завершується фінальним захистом, у залежності від університету — максимум чотири роки або шестирічного заочного навчання (максимум вісім років).

Дисертаційний етап дослідження здійснюється під керівництвом комітету факультету, який є експертом в студентській сфері дослідження (Університет Штату Юта), або під керівництвом двох наукових керівників, один з яких є більш доступний для консультацій (Королівський коледж Лондона). Дисертація в австралійських університетах надсилається на рецензування трьом провідним вченим, в тому числі в іноземні університети, які мають зробити кваліфікаційний висновок з дисертації. Аспірант постійно знаходиться в контакті з кафедрою, науковими керівниками. Для нього створюються можливості наукової комунікації з провідними вченими з інших світових університетів через наукові семінари, конференції, воркшопи, індивідуальні наукові бесіди. Університети також урізноманітнюють інтелектуальне зростання аспірантів шляхом створення можливостей академічного обміну з університетами-партнерами.

Принципи і особливості PhD програм розглянемо детальніше у розрізі університетів.

Кафедра економіки Гарвардського університету для навчання на програмі PhD з економіки (PhD in Economics, Harvard University) і універ-

ситет у цілому залучають до свого кола найяскравіших студентів з усього світу, що робить студентську спільноту культурно різноманітною і, мабуть, неперервною у спектрі інтелектуальних інтересів своїх членів. Ці чинники поєднують в собі додавання важливого виміру навчального процесу. Аспіранти можуть навчатися один від одного, співпрацювати над дослідницькими проектами та публікаціями, а також утворювати сталі професійні зв'язки на перспективу. Дисципліни, які викладаються кафедрою економіки Гарвардського університету, роблять акцент на міждисциплінарні дослідження економіки, проблем суспільства, політики, законодавства та економетрії, зокрема такі як: Принципи економікс; Читання та дослідження під керівництвом; Дослідження прикладної мікроекономіки, розвитку і економіки здоров'я; Дослідження публічної економіки, здоров'я і освіти; Дослідження макроекономіки, міжнародної торгівлі і корпоративних фінансів; Дослідження економіки праці, законодавства, публічної політики і прикладної мікроекономіки; Дослідження мікроекономіки, моделювання та теорії ігор; Дослідження промислової організації, політичної економії і економетрії; Дослідницька стаття; Дослідження економічного розвитку; Політична економіка (Political Economics); інші авторські курси провідних професорів.

Програма доктора філософії «Політична економія та урядування» Школи Кеннеді Гарвардського університету (PhD in Political Economy and Governance, Harvard Kennedy School) (далі — PEG) бере свій початок з 1930-х років та є най-

старішою програмою, присвяченою політичній економії у США. PEG стала головною програмою для тих світових учених, які хочуть глибше зрозуміти вплив політики на економічні процеси та наслідки, а також взаємний вплив економічних умов на політичне життя. Дослідники знаходять себе на стику економіки розвитку, політичної економії та економічної історії. Кафедра позиціонує PEG як дійсно мультикафедральну та міждисциплінарну програму, яка пропонує широкі можливості для адаптації курсів до індивідуальних потреб аспірантів.

PEG пропонує аспірантам рунтовне навчання з економіки, формальної політичної теорії та кількісних методів, а також зосереджує основну увагу на взаємодії економічних і політичних інститутів та процесів. Аспіранти поєднують вивчення курсів різних кафедр та шкіл Гарварду для справді міждисциплінарної програми навчання, яка охоплює такі дисципліни як: Міжнародні економічні відносини; Політичний розвиток; Політичні та економічні інститути; Інституційний перехід та реформи; Економічні показники; Екологічні ресурсні політики; Соціальна політика; Нерівність. Спільна докторська програма кафедри економіки та кафедри урядування Гарвардської школи Кеннеді робить акцент на позитивній політичній економії, на противагу до нормативної. Спільним для програм PhD західних університетів є залучення кафедрами багатьох провідних світових політичних економістів, які готові допомогти аспірантам досягти їх наукових інтересів.

Унікальною є *програма доктора філософії з політичної економіки в*

Стенфордській вищій школі бізнесу (Ph.D. Program in Political Economics, Stanford Graduate School of Business) (далі — Stanford GSB). Перш за все, політична економіка — це міждисциплінарне поле, зосереджене на неринковій, колективній та політичній активності індивідів та організацій. Докторська програма з політичної економіки здійснює підготовку студентів до наукових та викладацьких посад, забезпечуючи вимогливе навчання з теоретичних та емпіричних методів. Інтелектуальною основою програми є позитивна політична економія, яка включає в себе формальну модель раціонального вибору, колективні дії, політичні інститути, політичну конкуренцію та поведінкову політичну економію. Розвиток і розширення теорій часто поєднуються з емпіричним аналізом, включаючи виявлення причинних наслідків (ефектів).

Факультет обирає аспірантів на основі передбачуваних результатів у програмі доктора філософії. Через складну природу програми значний досвід або здатність використовувати аналітичні методи є важливими чинниками прийняття рішення. У багатьох випадках успішні кандидати до вступу на програму мають ступінь магістра в галузі економіки, математики або політології. Однак ці напрями не є обов'язковою умовою для вступу. Очікується, що аспіранти отримають математичну майстерність обчислення, опанують один курс у лінійній алгебрі, аналізі, ймовірності, оптимізації та статистиці. Успішний заявник, як правило, має чітко визначені цілі кар'єри, сумісні з цілями програми та зацікавлені в проведенні базових дос-

ліджень в емпіричній та/або теоретичній політичній економіці.

Аспіранти починають власні дослідження протягом першого року, і вони мають написати науково-дослідницькі роботи під час літа після першого та другого років. Програма є гнучкою і надає широкі можливості адаптувати курсові роботи та дослідження до індивідуальних інтересів студентів. Конкретні сфери досліджень в Stanford GSB включають: Бюрократичну політику; Порівняльні інститути; Конституційний вибір; Вибори; Уряд та бізнес; Групи інтересів; Судові інститути; Правознавство та економіку; Законодавчу поведінку та організацію; Макрополітичну економію; Політичну економію розвитку; Політичну поведінку та громадську думку; Регулювання.

Програма вбудована в більшу спільноту дослідників політичної економіки в Стенфордському університеті, об'єднує ресурси Stanford GSB з можливостями навчання на кафедрах економіки та політології. Спираючись на пропозиції всіх трьох підрозділів, аспіранти мають унікальну можливість об'єднати сильні сторони економічних методів та аналітичну політичну науку та застосувати їх до вивчення політичної економіки. Програма передбачає курсові роботи з економічної теорії, економетрії, теорії ігор, політичної теорії, теорії інститутів та організацій.

Програма доктора філософії з економіки в Массачусетському технологічному інституті (Ph.D. Program, Department of Economics, Massachusetts Institute of Technology) (далі — MIT) є однією з провідних у США і в світі загалом. Докторський ступінь вимагає концентрації уваги ас-

піранта і повної зайнятості протягом як мінімум чотирьох років. Формальна вимога обмежена строком. Кафедра не має загальних вимог іноземних мов, однак міжнародні аспіранти повинні пройти тестування з англійської мови, якщо вона не є для них рідною. Кандидат на отримання вченого ступеня доктора філософії з економіки за період навчання повинен: (1) продемонструвати певний рівень компетентності в основних галузях економічної теорії, статистики та економетрії за допомогою загальних і курсових екзаменів; (2) продемонструвати компетентність у чотирьох галузях навчання (fields), з яких два поля визначені як основні, а два поля позначені як неосновні; (3) подати та захистити дисертацію, яка є істотним внеском в економіку; і (4) бути резидентом не менше двох років. Ці вимоги виконуються як шляхом складання відповідного набору курсів, так і шляхом загальної підготовки в предметі та техніці. Кандидати можуть відрізнитися за своїми темпами прогресу до задоволення цих вимог залежно від їхньої підготовки та інтересів. Проте всі вимоги, окрім дисертації, в ідеалі повинні бути завершені до кінця другого року.

Дисертація є демонстрацією здатності кандидата провести незалежне дослідження, а також визначити важливу тему та використати необхідні аналітичні та кількісні інструменти економіки. В MIT дисертація виконується під керівництвом комітету кафедри економіки.

Факультет MIT легко доступний для консультацій; аспіранти запрошуються обговорювати будь-які проблеми з їх викладачами. Кафедра економіки MIT

є гнучкою у прийнятті конкретних умов окремих. Академічні результати окремих аспірантів регулярно переглядаються відповідальним співробітником реєстрації аспірантів для кожного класу та кафедрою в цілому. Увага приділяється підтримці нормального академічного прогресу. Недотримання аспірантом нормального прогресу може призвести до виходу з програми.

Список напрямів програми доктора філософії з економіки в MIT включає такі: Розвинена (провідна) економічна теорія; Економетрія і статистика; Економічний розвиток; Фінанси; Промислова організація; Міжнародна економіка; Економіка праці; Політична економія; Публічна економіка; Додаткове дослідження.

Програма доктора філософії з економіки в Університеті штату Юта (PhD in Economics, University of Utah, Department of Economics) ініціює прийняття рішення абітурієнтом щодо вступу на програму, ставлячи такі запитання для роздумів: чи вважають вони, що економіка є ширшою ніж умови другого порядку обмежених оптимумів або планування між поколіннями з нескінченними часовими горизонтами? чи хотіли б вони також вивчити економічну теорію з точки зору філософії науки? чи зачаровані вони проблемами Третього світу, посткейнсіанською макроекономікою, марксистською економікою, екологічною економікою, економікою гендеру, інститутами ринку праці або байєсівською економетрією?

Отже, програма доктора філософії Університету штату Юта готує студентів до професійної кар'єри у викладацькій діяльності, дослідженнях, бізнесі та державному управлінні. Програма

забезпечує широке володіння теоретичними та прикладними сферами економіки. Ортодоксальні та гетеродоксальні підходи до економіки є невід'ємною частиною програми, яка включає в себе технічно витончене представлення економічної теорії та кількісних методів, а також різноманітних галузей спеціалізації, з особливим акцентом на темах нерівності, глобалізації та стійкості, які проходять червоною ниткою через усі курси. До початку першого семестру студенти мають скласти екзамен з математики, для цього кафедра пропонує відповідні підготовчі курси. Упродовж першого академічного року аспіранти вивчають: Мікроекономіку I, II; Макроекономіку I, II; Політичну економію I, II; Кількісні методи I; Економетрію. Серйозна увага на кафедрі приділяється вивченню політичної економії упродовж першого року. Методологічний семінар має місце на другому і третьому роках навчання, де аспіранту пропонується обрати принаймні один курс: Економічну історію або Історію економічних доктрин, або обидва курси одночасно.

Кафедра пропонує наступні галузі спеціалізації та вибіркові дисципліни на регулярній ротаційній основі: дво-семестрові сфери (fields) (необхідно обрати два курси) з таких: Економіка розвитку I і II; Міжнародна економіка I і II; Економіка праці/гендеру I і II; Економетрія I і II; Економіка навколишнього середовища/природних ресурсів; Історія економічних доктрин I і II; Розвинена (advanced) монетарна теорія; Фінанси; Політична економія гендеру; односеместрові сфери, зокрема: Розвинена економіка здоров'я; Економічна історія I.

Кафедра політичної економії Королівського коледжу Лондона (Department of Political Economy, King's College London) пропонує здійснювати докторські дослідження з політичної економії, економіки та політики — Political Economy Research (опція подвійного диплому з Університетом Сінгапуру), позиціонуючи свою кафедру як унікальне міждисциплінарне середовище для проведення докторських досліджень і навчання на стику політики, економіки та філософії. Кафедра має докторські програми в політиці, політичній економії, державній політиці та сучасній історії. У рамках цих програм аспіранти вивчають теоретичні й емпіричні теми, використовуючи як кількісні, так і якісні методи дослідження. Випускники переходять на постдокторські посади в Нью-Йоркському університеті, Університеті Брауна, Інституті Європейських університетів та Університеті Бірмінгема; і обіймають викладацькі посади в провідних університетах, а також у Королівському коледжі Лондона. Основні вимоги до вступу — це досягнення на рівні магістра з рівнем 65+ (або еквівалент не у Великобританії). Інші вимоги — кваліфіковане керівництво дисертацією з відповідними знаннями та можливостями (здійснює кафедра) та життєздатна дослідницька пропозиція (в ідеалі потенційний науковий керівник надасть поради, щоб допомогти розробити початкову дослідницьку пропозицію до потрібного стандарту).

У даний час кафедрою політичної економії King's пропонуються три основні складові навчання: по-перше, кафедра проводить *професійні сесії* (наприклад, стратегія публікації, так-

тика прийому академічних робіт); по-друге, *Докторський навчальний центр* проводить базові курси (наприклад, статистика, якісні методи, огляд літератури) та понад 70 передових курсів (наприклад, кейс методологія дослідження, аналіз часових рядів); по-третє, *Програма розвитку дослідників* надає величезний вибір проміжних курсів (наприклад, управління часом, навички презентації). І звичайно регулярні консультації з науковим керівником є відмінною складовою навчання для аспіранта. Кожен аспірант має двох наукових керівників і регулярно зустрічається з першим керівником. Створюються можливості відвідувати деякі магістерські курси кафедри політичної економії, а також інших кафедр Королівського коледжу. Кафедра викладає декілька великих курсів під керівництвом Королівського докторського навчального центру, а також пропонує навчання з дисципліни «Дизайн та методологія досліджень» для аспірантів, які приходять до Королівського коледжу без відповідного досвіду. Кафедра проводить семінари для аспірантів з таких тем, як «*Стратегія публікації*» та «*Обговорення актуальних досліджень*».

PhD студенти також заохочуються до участі в науково-дослідних семінарах кафедри політичної економії та суміжних кафедр; вони також залучаються до викладання на бакалаврській програмі, що надає можливість їм заробити та отримати цінний досвід викладання. PhD студенти мають можливість провести частину своєї програми доктора філософії в університетах-партнерах.

Австралійські університети пропонують як програми доктора філософії з економіки, так і програми доктора філософії з політичної економії. Провідною є *програма доктора філософії з економіки*, яка пропонується кафедрою економіки *Бізнес-школи Університету Дейкіна* (Ph.D. Program in Economics, Department of Economics, Deakin University). Університет Дейкін входить до 50 найкращих університетів світу у Рейтингу світових університетів QS та має престижну глобальну акредитацію AACSB. Варто зазначити, що кафедра економіки Університету Дейкіна посідає перше місце в штаті Вікторія, 10 найкращих у Австралії (Мельбурн) та 5% у світі (RePec). Дослідження кафедри економіки Університету Дейкіна класифікують як “на рівні або вище світового стандарту в 2015/16 раунді” рейтингу Досконалості в дослідженнях для Австралії (ERA).

Сильними сторонами досліджень кафедри, що визначають можливості наукового керівництва дисертаціями аспірантів, та ключовими напрямками дослідницької експертизи є теорія ігор, макроекономічна теорія, економіка розвитку, політична економія і суспільний вибір, промислова організація та емпіричний розвиток (праця, торгівля, економіка здоров'я). Відбір аспірантів для участі в програмі доктора філософії здійснюється, виходячи з вимог найвищих академічних стандартів. Кафедра надає аспірантам суворе навчання (за допомогою курсової роботи протягом першого року), досвіду та наставництва, необхідних для їх професійного розвитку.

Кафедра політичної економії Сіднейського університету (Ph.D. Program in Economics, Department of Economics, The University of Sydney) факультету мистецтв і соціальних наук, разом із спорідненими кафедрами *Школи економіки Сіднейського університету* пропонують *ступінь доктора філософії з дисциплін «економіка», «глобальна політична економія та міжнародне управління».*

Політичній економії в Сіднейському університеті навчає найбільша група політичних економістів у порівнянні з будь-яким австралійським університетом. Кафедра політичної економії є унікальним міжнародно визнаним центром політико-економічного аналізу та досліджень та пропонує найбільш розвинені та інтегровані курси для аспірантів. Вивчення політичної економії аспірантами спирається на центральну думку про те, що економічні процеси не відбуваються ізольовано від соціальних та політичних процесів. Стверджується, що, крім технічних економічних дебатів, найважливішими питаннями для розуміння економічних процесів є більш широкі питання, такі як динаміка глобалізації та наслідки для національної економічної політики; концентрація господарської діяльності, багатства та можливостей; компроміси між перспективою вільного ринку та більш широкими соціальними проблемами; економічне зростання та екологічна стійкість.

Дослідження та навчання кафедри політичної економії спрямовані на те, щоб поставити економіку в більш широкий соціальний та політичний контекст. Члени кафедри та аспіранти працюють у різноманітних дисциплі-

нарних сферах, включаючи пост-кейнсіанську, марксистську, феміністичну та інституціоналістську економіку, економічну історію та історію економічної думки, економічну соціологію та географію, міжнародну політичну економію, розвиток та трудові дослідження.

Аспіранти з політичної економії є учасниками багатого інтелектуального середовища, заохочуються до участі в регулярних читальних групах та семінарах з іншими аспірантами та викладачами, а також часто публікуються у рецензованих журналах упродовж навчання в аспірантурі. Школи факультету, відповідні центри та інститути забезпечують велику кількість наукових досліджень PhD з науковими співробітниками, які є експертами та лідерами у своїх галузях досліджень.

Правила Сіднейського університету. Доктор філософії в галузі економіки є вищим дослідницьким ступенем. Аспіранти можуть обрати сферу спеціалізації для себе в Школі економіки. Кандидати на отримання ступеня доктора філософії мають написати дисертацію, як правило, обсягом 80 000 слів за затвердженою темою під керівництвом члена наукового колективу. Ступінь доктора наук присвоюється за дисертацію, яка вважається істотним початковим внеском у знання у своїй галузі. Дисертація надсилається трьом екзаменаторам (як правило, один з університету, один з інших університетів Австралії, а також один з іншої країни), які зобов'язані повідомити свою думку про дисертацію: (1) дисертація є істотним і оригінальним внеском у знання відповідного предмету; (2) дисертація показує високоякісні

дослідження; (3) дисертація показує свідчення незалежних критичних здібностей; (4) літературна презентація дисертації є задовільною; (5) значна кількість матеріалу в дисертації підходить для публікації.

Школа економіки має багатий доробок у галузях теоретичної та прикладної економіки. Особливі сильні сторони включають: Аукціони; Економіка злочинності; Розвиток; Фінанси; Теорія ігор; Зростання; Здоров'я; Історія економічної думки; Житло (ведення господарства); Промислова організація; Міжнародна торгівля; Міжнародна макроекономіка; Економіка праці; Макроекономіка; Математична економіка; Мікроекономіка; Гроші; Публічна економіка; Експериментальна економіка.

Отже, різноманіття сучасних фундаментальних теоретичних і прикладних курсів, які є сильними сторонами кафедр університетів, академічний склад яких здійснює керівництво дисертаціями здобувачів ступеня доктора філософії, є обов'язковою умовою потужних докторських програм з економіки і політичної економії, водночас, є професійно важливим і означає можливість забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та експертизи дисертацій.

Звичайно, кожен університет має свої унікальні концептуальні підходи до навчання аспірантів та їх досліджень за PhD програмами. Можна виділити ключові з них: (1) високі вимоги щодо вступу претендентів на докторські програми; (2) глибоке вивчення сучасної економічної теорії і політичної економії, історії економічних доктрин, економетрії, кількісних

методів в економіці, статистики; (3) міждисциплінарний характер курсів і дисертаційного дослідження на стику економіки, політики, суспільства і соціальних процесів; (4) пропозиція авторських навчальних курсів, що витікають з наукових інтересів академічних кадрів і сильних сторін кафедр економіки чи політичної економії університетів; (5) залучення аспірантів до наукових семінарів і конференцій кафедр, суміжних кафедр, що забезпечує постійний контакт з провідними вченими; (6) методологічні семінари, пропозиція таких курсів і воркшопів як «Дослідницька стаття»,

«Дизайн і методологія досліджень», «Стратегія публікації» та інших; (7) високі вимоги до дисертації, яка має бути «істотним і оригінальним внеском у знання відповідного предмету», разом з тим, здійснити «початковий внесок у знання, наприклад, шляхом виявлення нових фактів або здійснення оригінального критичного аналізу або думки»; (8) наявність такої інституції як Докторський навчальний центр та Програми розвитку дослідників, що озброює аспіранта сучасними знаннями в методології і методах економічних досліджень і політико-економічного аналізу.

Список використаних джерел

1. Ph.D. in Economics, Harvard University Harvard University, Department of Economics. Retrieved from: <https://economics.harvard.edu/pages/graduate>.
2. PhD in Political Economy and Governance, Harvard Kennedy School Retrieved from: <https://www.hks.harvard.edu/educational-programs/doctoral-programs/phd-political-economy-government/curriculum>; <https://www.hks.harvard.edu/educational-programs/doctoral-programs/phd-political-economy-government>.
3. Ph.D. Program in Detail, Department of Economics, Massachusetts Institute of Technology, Retrieved from: <http://catalog.mit.edu/schools/humanities-arts-social-sciences/economics/>; <http://economics.mit.edu/graduate/theprogram/ph.d>.
4. The Programs > PhD Program > Fields of Study, Political Economics, Stanford Business Graduate School, Retrieved from: <https://www.gsb.stanford.edu/programs/phd/fields/political-economics>.
5. PhD Studies, Department of Political Economy, King's College London. Retrieved from: <https://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/politiceconomy/study/phd/index.aspx>
6. Why King's Political Economy? Retrieved from: <https://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/politiceconomy/why-kings-political-economy/why-kings-political-economy.aspx>.
7. PhD in Economics, Department of Economics, Deakin University, Retrieved from: <https://inomics.com/program/2019-phd-program-department-of-economics-1227425>; <http://www.deakin.edu.au/business/departments-of-economics>.
8. Ph.D. Programs, Department of Political Economy, The University of Sydney, Retrieved from: http://sydney.edu.au/arts/political_economy/.

Матеріал підготовлено

доктором економічних наук, професором,
професором кафедри економічної теорії,
членом робочої групи
Програми доктора філософії з економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
О. М. Москаленко